

חינוך לחיים

פרשת במדבר

בראש סולם העדיפויות של כולנו, מעל כל דאגות היום יום האחרות, עומד החינוך לילדינו. זהו הנושא הקרוב ביותר לליבנו, אליו נתמסר בכל מאוודנו, ולשמו ולהצלחתו נקדיש את כל יכולתנו. השותפים האמיצים שלנו ההורים לחינוך, הם המחנכים היקרים המתייצבים - למלאכתם דבר יום ביומו, ועוסקים במלאכת החינוך במסירות.

בפרשתנו, כשהתורה באה לספר לנו על בניו של אהרן הכהן, פותח הפסוק במילים 'ואלה תולדות אהרן ומשה', ומפרש רק את בני אהרן. וכל לומד מתקשה ושואל והלא רק בני אהרן מוזכרים, – ומדוע הם קרויים גם תולדות משה, וכי משה הוא אביהם? רש"י חש בשאלה הזו, ומביא לנו מחז"ל גילוי מסעיר: כן, בהחלט, לבני אהרן היו כביכול שני אבות! היה אב מקורי הוא אהרן הכהן, והיה גם – אבא נוסף, אבא רוחני, הוא משה רבנו בצלו למדו תורה, ממנו – קיבלו את חכמתם, ואף הוא נקרא אביהם! כאן נחשף טפח, מהו מעמדו של המחנך, מה כוחו, ומה יחסיו מול תלמידיו. מחנך אינו 'שכיר במלאכת החינוך', הוא גם לא 'פקיד חינוך'. מחנך הוא אבא לכל דבר, תלמידיו הם כבניו, וכשהמחנך חי את מלאכתו בצורה - הזו גם תלמידיו המתחנכים אצלו יחושו כלפיו כבנים לאביהם! - מחנך שהוא אבא, חפץ בהצלחת תלמידיו לא כדי שהמסגרת תשמור על הסדר, לא למען שמו הטוב, לא בשביל הצלחה בדירוג נקודות. מחנך שהוא אבא בוער לו בלב, חי לו בעמקי הנשמה, – עולה לו בבריאות הצלחת תלמידיו הן הם בניו, ממשי! הורה, הוא – כזה בכל שעות היממה. אחה"צ וגם לפנות בוקר הוא אבא אוהב – לבניו, דואג וחרד למענם, להצלחתם ולשלומם.

לאב כזה אין הגבלת זמן בהשקעתו בילדיו, הוא מסוגל לרדת לרמת הבן נמוכה ככל שתהיה, ואם משהו משתבש בהצלחת בניו – או בגידולם הדבר מעיב עליו, משבש את יומו, נוטל את שלוותו! – כיוצא בזה במחנך, שהוא אב של ממש. כל תלמיד הוא בן יחיד עבורו, הוא דואג לו כל העת, מתפלל למענו, כואב את כאביו וגם שמח בשמחתו. הוא מקשיב לתלמיד, נכנס במלוא כובד הראש לכל נושא שמעסיק אותו, מעיב עליו או יכול לשפר את הצלחתו, כי התלמיד ממלא את כל עולמו הן הוא כבנו ממש! התוצאות – מפתיעות: מחנך הפועל בגישה כזו, עם מסירות ואהבה חסרות גבולות, באכפתיות ואבהיות כאילו התלמיד הוא בנו יופתע – מהתוצאות המרגשות. התלמידים הופכים למחונכים יותר, ממושמצים יותר, מצליחים הרבה יותר!! לפיכך כתב החיד"א בספרו 'נחל קדומים' פרשת 'ואתחנן', כי רק מלמד שחש כאבא לבן ביחס לתלמידיו רק הוא רשאי לעסוק במלאכת החינוך, רק - מי שמתייחס לתלמידיו בחום, באהבה ובאכפתיות כאילו הם בניו – יכול להצליח להיות מלמד, ולהוציא מתחת ידיו את הדור הבא! כי התלמיד חש ומרגיש את היחס של המחנך אליו, ומודד כל העת עד כמה הוא חשוב לרבו, ועד כמה המלמד או מגיד השיעור מאמין בו. ככל שיחוש יותר את האכפתיות והמסירות של רבו, וככל שירגיש יותר שהמחנך חפץ באמת בהצלחתו ומתאים את עצמו ליכולותיו של התלמיד כך ישיב התלמיד בהתמסרות מוחלטת – להצלחתו האישית, בגיוס כל כשרונותיו ויכולותיו למילוי השאיפה המשותפת, ולהרוות נחת את רבו המאמין בו.

כתב הגאון הרב משה רייס זצ"ל: "בצד המסירות המופלגת שהרב חייב לגלות כלפי תלמידו, הוא גם חייב לפתח כלפיו קשרי חיבה אמיתיים. לא במקרה כשרצתה התורה לבטא את המחויבות, להרביץ תורה לתלמידים, היא אמרה "ושננתם לבניך". הן אפשר היה להתבטא "ושננתם לתלמידך", ומדוע אמרה תורה "לבניך" וסמכה על התורה שבעל פה שתבאר ש"בנים אלו הם התלמידים? על כרחך שבדברים אלו רצתה התורה להצביע על העיקרון, שהיחס של רב לתלמידו, אכן, צריך להיות כשל אב לבנים. חובת המסירות שעליה עמדנו לעיל, צריכה להיות פועל יוצא ישיר מהחיבה שהרב רוחש לתלמידו. על עיקרון זה חוזרת התורה פעם נוספת במה שאמרה: "ואלה תולדות אהרן ומשה", ובהמשך מפורטים בתורה שמות בני אהרן. כתב על כך רש"י: "ואלה תולדות אהרן ומשה" ואינו מזכיר אלא בני אהרן, – ונקראו תולדות משה? לפי שלימדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו! העניין שהקב"ה מעלה עליו כאילו ילדו, אינו מתן שכר סתמי, אלא תוצאה ישירה מהגישה שהרב מגלה כלפי תלמידו. הן, כאמור, מחייב הרב לחוש כלפי התלמיד כאילו ילדו, ולפיכך גם הכתוב מתייחס אליו במידה זו, וגם שכרו שמור לפניו בהתאם. מאלפת היא העובדה, שאת בקשותינו מהקב"ה שנזכה להבין ולהשכיל בתורה פותחים אנו באיזכור האהבה הרבה שהוא רוחש כלפינו. כך אומרים אנו בתפילתנו: "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת". נוסח דומה לזה מצוי גם בברכת "קריאת שמע" של שחרית. ללמדך ש"אהבת עולם" ו"אהבה רבה" הם הרקע למתן תורה לישראל, ומכאן עלינו לפסוק שזהו גם המצע הבסיסי, שעל גביו יכולה התורה לעבור מדור לדור. אמר הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א: "כאשר מחנך מתייחס לתלמידים כמו הבנים שלו, הוא מקבל כוחות. לאדם יש כוחות מיוחדים לילדים שלו. הורים זה הרי דבר מדהים. מי שמתייחס לתלמיד כמו בן, יש לו סיעתא דשמיא מיוחדת בחינוך התלמידים. כתוב בספרים הקדושים, כשאדם מתמסר לילדים של הקב"ה, הקב"ה מחזיר לו בבנים שלו. זה צריך לדעת, אף פעם לא מפסידים מכך שמתמסרים לתלמיד".

ולסיום על מאמר חז"ל "המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו". שצריך להבין: למה אמרו "בן חברו", ולא המלמד ילד מישראל תורה, מה הרלוונטיות של היות התלמיד "בן חברו"? אומר הרב רוזנבלום שליט"א הסבר נפלא: בכדי שיהיה כאילו ילדו, שהתלמיד יהיה כבן למלמד, מחייב הדבר שהוא יהיה "בן חברו" שהמלמד יהיה בקשר עם ההורים, כי רק ע"י אכפתיות והבנה לעולמו של הילד מחוץ לשיעור, בחוויותיו, אהבותיו, מצבו המשפחתי והכללי, יוכל המלמד ללמדו בצורה מושלמת שתהפוך את התלמיד לבנו. רק הקשר בין המלמד להורים, מביא לחינוך כולל ומושלם.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com